

(א) [לעיל מד: מו, א] (ב) שבת קמ"א; (ג) ז"ל שפיעטו יע"ץ; (ד) שבת קמ"ג; (ה) ג"ז ש"ס; (ו) ז"ל מקפת; (ז) עין במהש"ל; (ח) פ"ג זבילה ע"ש.

לעזי רש"י

שרקלי"ר. לנכש.

מוסף רש"י

לא יאמר כו' ואני אתן לך לגורן. שמה יקרו ויבא לדי רבית (וע"ל שם). עד שיבא בני או עד שאמצא מפתח. שאלו שפירו נקטין למלוה וברשותו הוקדו רביתם סאה בסאה דרבנן וכי ה"ל גונא לא גורן (שם). המקפידים זה על זה. שאין מוטלת ומותרין זה לזה (שבת קמ"ט). ומשום לדין ופוערין ביר"ט. גזור כו' רבנן שמה יתבז (שם). מותר לו לאדם להלוות משלו בניו ובני ביתו. השומע על שלמו. לדין דהכל משלו כאן רבית. כו' להטעימן טעם רבית. שרעו כמה קשה (שבת קמ"ט).

וקולץ לו דמים. כך וכך דמים כשער של עכשיו אתן לך וקאמר תנא דאם הוולו נוטל חטין. והיינו דפרכינן והלא קלץ וכי הוולו נמי יטול דמים שקלץ דהא כמו אחפיה וזו הוא: **מתני'** אצל אומר הלויני עד שיבא בני. דכיון דיש לו שפיר דמי דהא סאה בסאה דרבנן הוא דלאו נשך דאורייתא וכי יש לו לא גזור: **גמ'** כמה עורין. דכל דהא וחדא אמרינן זו תהא תמתיא שהרי אינה קנויה למלוה וצדדי לאוכלה ולמוכרה ונמנאלת אותה שלוה וזקוקת על פירות שצדוק חו פנייה ללוות עליה וכשלוה כל אחת ואחת ליה צהיתר דהא אילו ליה סאה אחת ואכלה ואלל ליה ישלם חטין הכא נמי כשלוה צהיתר ליה. ככרות סתם בלא קלינת דמים שלל החמירו לדקדק צאיסור סאה בסאה כל כך: **בני חצורה.** הולכין בדרך או יושבין צבית אחד איש לסעודת עגמו: **המקפידים זה על זה.** שאין מוטלין על דבר מועט ומקפידין להלוות זה את זה במדה במשקל וצמנין: **עוברין.** שצנתות וימים טובים: **משום לוין ופורעים.** דתנן במסכת שבת (דף קמ"ג) ובלבד שלא יאמר לו הלויני והתם מפרש טעמא שמה יתבז: **ואריך.** ושפיר דמי דמתנה בעלמא הוא ולא רבית. אריך טוב ודומה לו בספר עזרא (ד) וערות מלכה לא אריך לנא למחוי ופירושו גנות המלך לא יפה לנו לראות: **להטעימן.** שרעו כמה מזטער ומילר הנותנו ויבזו כמה עונשו גדול: **למסרך.** להרגיל שיחמוד לבס השכר: **מתני'** נכש עמי. היום ואני אנכש עמך למחר: **נכוש.** שרקלי"ר בלע"ז: **עדות.** חפור: **אצל לא יאמר לו נכש עמי היום ואעזור עמך לומר פלוני.** פעמים שזו קשה מוז ויש כאן אגר נטר ליה בשכר שממתין לו על שכר פעולתו עד אותו זמן הוא מקבל עליו מלככה שהיא קשה מוז: כל

עמי ואעזור עמך ולא יאמר לו נכש עמי ואעזור עמך עמך עמך

איזהו נשך פרק המישי בבא מציעא

עה.

עין משפט נר מצווה

הלויני בור חטין ואני אתן לך לגורן אסור. דחיישינן שמא תמייקר אע"פ שאז אין רגיל להמייקר:

ולרית הלכתא בוותיה. ונראה דהשתא קי"ל כו' יתחק דאפילו שאין לו אלא סאה ליה הימנו כמה כורין דברייתא דרבי חייה

מסייע ליה וריבין פ"י דביחד אין יכול להלות אלא כמו שיש לו וצוה אחר זה דוקא שרי ומיהו צהא מודה ריבין דאפילו יתן לו ביחד ויאמר קני צוה אחר זה שרי דבדבר לח מסתמא שופך ביחד ושרי כמה טיפין ומיהו נראה דאין לריך לדקדק אלא לוקח הרבה צבת אחת לרבי יתחק דלוחה טיפה יכול להיות כנגד כל טיפה וטיפה: **בני חצורה המקפידין זה על זה עוברין משום מדה כו'.** פי' מתוך שמקפידין באין לדין כך דתנן בפרק אין לדין (ב"ב כ"ג) ויש אומר אדם לחצורו מלא לי כלי זה אצל לא צמדה פירוש שלא יזכור לו שום מדה וקפידותן גורמת להם להזכיר כדי שיהא מצורר יפה מה שמתחייב ליה וכן משקל תנן (שם כ"ח) אין משגיחין בצק מאזינס כל עיקר והם מתוך שמקפידין שוקלים צמאזינס אי נמי אפי' ציד אסור להם לשקול כנו צמאזינס לפי שמדקדקים הרבה אע"ג דשרי התם בטבח שאין אומן כשאינו מקפיד וכן אסור להם לומר מלא לי כלי זה אפילו בלא הזכרת מדה וכן משמע מתוך פירוש"י במסכת שבת בפרק שואל (דף קמ"ט) וס"ל בני חצורה שמדקדקין זה על זה שאמרו אחד לחצורו מנה שלקחת גדולה תן לי כמותה והוא שוקלה כידו: **משום בנין.** פ"ח אס היו אגוזים ושקדים ודומה להם ואמר לקחת עשרים אגוזים גם אני אקח עשרים או אמר בשעה שנוטלה המתן עד שאשקול הימנה ועד שאמדוד אורך הדגים והקישואים ואלמנה הביצים והאגוזים והשקדים שאתה נוטל שאטול גם אני במשקלם וצמדתם וימנינס משמע שר"ל אע"ג דשרי לומר לחצורו הרגיל אללו תן לי עשרים אגוזים והו לפי שאין משמע שם שתהא שום קפידא על המתן אלא שמודיעו שכל כך הוא צריך אצל כשאמר לקחת כ' גם אני אטול כ' מראה שמדקדק ומקפיד על המתן והוי עוצדא דחול כעין משא ומתן ואזי נמי שרי צבי הוי גוונא נעמד כגון שאמר ליה המתן עד שאמנה לך האגוזים שאתה נוטל ואטול גם אני כמניינס וכן כעין זה צמדה בצמסקל אסור ועוד מפרש צה"ג איסור מנין בענין אחר בהלכות י"ט הולך אדם אלל רועה הרגיל וכו' צרייתא צב"פ אין לדין (ב"ב כ"ג) עד ואמר תן לי עשרים ביצים ועשרים אגוזים שכן דרך צה"ג להיות מונה בתוך צימו עשרה אפרסקין כ' רמונים ובלבד שלא יזכיר לו סכום מלי להו מנה ונראה דהטעם כיון שצב לדקדק בצמאזינס השחצון אסור שאין זה כדרך צה"ג כ' אין רגיל לדקדק בצמאזינס השחצונות כעין זה ומותרא גדולה היא ונראה דדוקא כשנומתין ק' אגוזים כפרוטה או אסור דאי חשצון של ק' לא שייך לנמנוס דמים אין נראה שיהא אסור וסכום סאה פ"י צה"ג כ' הוה נקיט מיניה חמשה דנקי והשתא נקיט מיניה צדנקי לא לימא ליה מלא לי צדינר ונראה שלא פ"י כן בשביל שיהא מותר אס לקח הימנו שוה דינר ביחד לומר הרי יש דינר ולא יאסור אלא דוקא שמדקדק לנמנס צמילוי הדינר דפשטיט דהא נמי אסור ומה שפ"י כן צה"ג דשמא היה פשוט זה יותר לאסור שמוזכר סכום המתק שלוקח עכשיו ור"ח גרס בצמסקת ביצה סכום מקח צמילתיה דת"ק סכום מנין צמילתיה דרשב"א אלל בצמסקת"א כחוד כמו צה"ג אלל בצמסקת ביצה (דף כ"ח) שרי לטבח שאינו אומן התם לא הוי כסתם בני אדם החשצוין במקפידים דאין טבח מקפיד אלל הרגיל ליקח ממנו ואין לפרש דסתם בני אדם כאין מקפידין דמו ומתניתין דאסר הלל נוקי דוקא במקפידים דהא אמרינן בפרק שואל (שם דף קמ"ח) וכן אשה שואלת מחצרתה ככרות ובלבד שלא תאמר לה הלויני ופרכינן בצממא שבת הוא לאסור הא בחול שפיר דמי לימא מתניתין דלא כהלל ומאי קושיא הויא כסתם בני אדם דלא קפדי והלל לא אסר אלא דוקא במקפידין:

מתנה בעמא קא יהבי אהרדי. נראה דוקא דבר מועט שידוע בלבו שהיה נותן לו בלאו הכי ואפילו מתנה מועטת דוקא צת"מ: ערב

קב"ד א ב ג מ"י פ"י מהל' מלוה וזוה הל' ג ד סמג לאוין קב"ד טו"ש"ע י"ד ס' קב"ד ספ"ק א: קב"ד ד מ"י ס"ס הל' ג טו"ש"ע ס"ס ספ"ק ב: קב"ד ה מ"י ס"ס הל' ג טו"ש"ע ס"ס ספ"ק א ב: קב"ד ו מ"י ס"ס ספ"ק א טו"ש"ע ס"ס ספ"ק ב: קב"ד ז מ"י ס"ס ספ"ק א טו"ש"ע ס"ס ספ"ק ב: קב"ד ח מ"י פ"ז מהל' גניבה הל' י סמג לאוין עה אלל הופסקים השמיעוהו מטעם שכתב הבי"ב בא"ח ס"ס סק"ן: ק"ע ט מ"י פ"ד מהל' מלוה וזוה הל' ט סמג לאוין קב"ד טו"ש"ע י"ד ס' קס ספ"ק א: קב"ד ט מ"י ס"ס הל' ח טו"ש"ע ס"ס ספ"ק א: קב"ד י מ"י פ"ז מהל' מלוה וזוה הל' י"א סמג לאוין קב"ד טו"ש"ע י"ד ס' קס ספ"ק א: קב"ד י"א מ"י פ"ז מהל' מלוה וזוה הל' י"ב סמג לאוין קב"ד טו"ש"ע י"ד ס' קס ספ"ק א:

קעג א מיי פ"ה מהל' מלוה ה"א י"א (י"ג) סמג לאוין קפה טוש"ע י"ד ס' קס סעף ו' קעד ב מיי שם ה"ג יג טוש"ע שם סעף י"ב:

קעה ג מיי שם פ"ד ה"ג ב סמג לאוין קג טוש"ע י"ד שם סעף א': קעו ד מיי שם הלכה ב: קעו ה מיי שם פ"ה ה"ג יב סמג שם טוש"ע י"ד ס' קס סעף י"א: קעה ו מיי שם פ"ד הלכה ב:

קעה ז מיי פ"א שם ה"ג ג סמג לאוין קפה טוש"ע ח"מ ס' יז סעף ב:

קפה ט ו מיי שם פ"ב הלכה ז סמג עשין אג טוש"ע ח"מ סימן ט סעף א':

א כ מיי פ"ט מהלכות שטרות הלכה ד סמג עשין פט טוש"ע ח"מ ס' שלג סעף א': ב ל מיי שם ועיין בהשגות וזמ"מ טוש"ע שם סעף ה':

לעו רש"י רי"ש וריש"א. מקום שרייה (לפשתן).

מוסף רש"י לראשון. היות נושה בנז דמתרגמין כנושה כרש"א הדרן עלך איזהו נשך

ערב ועדים אין עוברין אלא משום בל תשימוין. זימנין דעברי נמי אלפני עור לא תתן מכשול כגון שלא היה מלוה בלא ערב ועדים אבל לא תשימוין פסיקא ליה אבל לפני עור זימנין דלא עברי כגון שהיה מלוה לו בלאו הכי כי היכי דמושיט כוס של יין לנזיר לא עברי אלא היכא דקאי בתרי עברי נהרא שלא היה שותפו אם לא היה זה (ע"ו דף טו א):

הדרן עלך איזהו נשך

השובר את האומנין. משמע ליה זין בשכיר יוס זין בקבלנות אבל צפרקין דבתר הכי נקט פועלים משום דפועלים לא משמע אלא שכירי יוס דבהכי מיירי כדאמר התם זומנין שאמר להשכיר ולהעריב ורצ נמי דקאמר (לקמן ע"ו) פועל יכול לחזור אפילו בחצי היום דוקא בשכיר יוס איירי ולא בקבלן כדמוכח בשמעתיך ולכן נקט פועל ולא אומנין ואת דתמיא לקמן בשמעתיך (שם) השוכר את הפועל ונחצי היום שמע שמת לו מת או אחוזו חמה אם שכיר הוא כו' ואם קבלן הוא כו' כיון דצרייתא מיירי זין בשכיר זין בקבלן אמאי נקט פועל ה"ל למינקט אומנין דמשמע תרוייהו וי"ל דה"ק אם שכיר הוא כדאמר השוכר את הפועל נותן לו שכרו ואם קבלן הוא כך דינו ומשום דצעי למתני ונחצי היום וחצי היום לא סיך למתני אלא אשכיר יוס: **את** הקרבן. בשני רישין והוא בעל קרון ולספרים דגרסי קדר י"ל דלהכי נקט קדר לפי שקדרים רגילין להיות להם קרונות: **פרייפריין.** דבר האבוד משיב לה שעמה זמנו הוא לעשות: ואזיל

כל ימי גריד אחד. הם ולא דקדקו בדבר לחוש שמא יוס אחד יהא ארוך מחצירו או קשה מחצירו אלא מותר לומר לו עדור עמי היום הזה של גריד ואעדור עמך זיוס פלוני של גריד: (ב) גריד. לשון יוצא שהארוך יבשה ואין גשמים יורדין: **וכל ימי רביעה.** חשבון כחמד: **אבל לא יאמר לו חרוש עמי בגריד ואני אחרוש עמך רביעה.** שמי רביעה קשין למלאכה צדקות: **על לא סתן לו.** את כספק לא תתן לו בנשך עוברין על כל תתן ועל לא תתן כו' כל חד וחד מאי דשיך זיה כדמפרש בגמרא: **גב' מלוה עובר כנון.** כלל הני דחשיב צמתני דהוא נותן בנשך צשעת הלואה והוא לוקח צשעת פירעון והוא לו כנושה כשמוצעו ודוחקו והוא שם עליו נשך צשעת פיסוק הנגזר ונותן מכשול לפני הלואה להצטרו על לא תשיך לאחריך: שהיא אזהרה ללוה: **מפסידין.** כדאמר צפירקין (דף ע"ה) מתמוטטין לעולם: **משה חכם.** ליטא מעליא נקט: **לא סהיה לו כנושה.** לא תראה צעיני כנושה צו שיראה ויבש: **לראשון.** לשון נושה כדמתרגמין כרש"א הרי אנו צאים באש וצמיס: **עובר משום לפני עור.** שעולה על רוחו של לוח לכפור: **קללה.** כשמוצעו וזה כופר הכל מקללן אותו ואומנין שהוא דובר על לדיק עמך: **ומשפלי.** ישכח הלוואתי ואגרוס קללה לעממי: **לועקין.** צ"ד של מטה: **ואינו נענין.** שהרי הם גרמו לעממן: **קונה אדון לעצמו.** מפרש לקמן: **סולה מעופו צנכרי.** אומר מעות שאני משתמש בהן של פלוני נכרי הם שלא להצטע עצמו ופעמים שהנכרי שומע ומעמיד עדים ומוצעו צדימיהם: **הדרן עלך איזהו נשך**

השובר את האומנין והטעו זה אם זה. מפרש בגמרא: **שכר את החמר או את הקדר להציא פרייפריין וחלילין.** קדר בעל קרון: **פרייפריין.** עינים משופים ונאים לעשות לו אפריון: **חלילין לנלה.** לשמח חתן וכלה: **או למת.** לקוין: **משרה.** רי"ש. מים ששורין בהן קניסו ופשתן כשהן צנבעולין: **מקוס שאין אדם.** שאינו מואל פועלין לשכור והפשתן אצד והוא סמך עליהן: **שוכר עליהם.** בני אדם ציוקר ועליהם לשלם: **או מטען.** מפרש בגמרא: **השוכר את האומנין.** לעשות מלאכה בקבלנות צכך וכך: **וחזרו בהן.** לאחר שעשו מקלת: **ידם על הסחאונה.** אם הוקרו פועלים ואינו מואל מי שיגמרנה בשכר שהיה מגיע לאלו על העתיד לעשות מעכב משכר ממה שעשו כל מה שיצטרך להוציא עד שתגמר מלאכתו בשכר שפסק עם אלו. ואם החלו פועלים וימלא שיגמרנה צפחות יסוס להם מה שעשו ויתן להם מה שפסק עשו חזיה יתן להם חצי שכן ואין יכולים לומר לו הרי פועלים אחרים מחמתו לגמור מלאכתך ותן לנו כל שכרנו חוץ ממה שנטלו אלו: ואם

הדרן עלך איזהו נשך

השובר את האומנין והטעו זה את זה. אין להם זה על זה אלא תרעומות ישכר את החמר ואת הקדר להביא פרייפריין וחלילים לכלה או למת ופועלין להעלות פשתנו מן המשרה וכל דבר שאבד וחזרו בהן מקום שאין שם אדם ששוכר עליהן או מטען השוכר את האומנין וחזרו בהן ידם על התחתונה אם

- א) גלעיל סב. ע"א.
- ב) צרכ אלפס וכל"ש וכן צילקוט למא ליה דולחמין לא משך וכ"ז שהיה הגי' לפני הרמב"ם שלא הביא רק שני לאוין ועיין בה"ה פ"ד מהלכות מלוה דין ב, ג, ד) (ברכות ו:), ט) (ב"ב קנ"ג), ט) (דברים כג), י) (שמות כג), י) (לקמן ע"ו), ח) (לקמן ע"ו).

תורה אור השלם

- 1 את כספק לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אבדלו: ויקרא כה לו
- 2 אל תקח מאתו נשך ותרבית וראת מאלהיך ותי אהיך עמך:
- 3 אם כסף תלוה את עמי את העני עמך לא תתקו לו בנשה לא תשימון עליו נשך:
- 4 לא תקלל חרש ולפני עורי את העני עמך לא תתקו לו בנשה לא תשימון עליו נשך:
- 5 לא תשיך לאחריך נשך אלהיך בכל משלח ידך על הארץ אשר אהבך בא שמה לרשתה:
- 6 לצבר תשיך ולאחריך לא תשיך למען ירדך וי אלהיך בכל משלח ידך על הארץ אשר אהבך בא שמה לרשתה:
- 7 הרבית אנוש לראשנו באנו באש ובמים ותרציאנו לרדף:
- 8 תאלמנה שפתי שקר הדיברות על צדיק עתק בגאון ובז:

הגהות הב"ח

- א) רש"י ד"ה גריד. י"ב וצמניה ד' פ"ב דמעשר שני גורם צריד הוא לשון יבש כמו לרמי ממות פ"ט: